

УДК 94:355.01-053.18(=163.41)(439)»1914/1919»

DOI <https://doi.org/10.58378/GIG.15.2023.LUK.15-37>

оригиналан научни рад / original scientific article

примљен / received: 26. 04. 2023.

прихваћен / accepted: 01. 10. 2023.

ма Ненад ЛУКИЋ, мастер историчар-кустос
Музеј науке и технике, Београд
nenad.lukic@muzejnt.rs

ПОПИС УМРЛИХ ВОЈНИКА И ЦИВИЛА ИЗ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ У ЛОГОРУ КЕЊЕРМЕЦО У МАЂАРСКОЈ 1914–1919.

Сажетак: Током последњих десет година написан је велики број радова и монографија које се баве темом логора за српске ратне заробљенике и цивилне интернирце у Првом светском рату, чиме је ова, до тада махом заобилажена и необрађена тема, додатно осветљена и актуелизована. Циљ овог рада је да жртва рата не буде само број, већ човек са именом и презименом, како то, у крајњем случају, свако од настрадалих заслужује. Резултат овог рада и истраживања је презентовање списка умрлих у једном од највећих логора из Првог светског рата који се налазио на простору данашње Мађарске – у Кењермецу. Списак се, уз кратки осврт на поменути логор, по први пут саставља и презентује широкој стручној и осталој јавности, а написан је на основу два доступна примарна историјска извора из Државног архива Србије и Војног архива, конкретније, на основу спискова умрлих који су настали у годинама непосредно по окончању рата.

Кључне речи: Први светски рат, логори, ратни заробљеници, жртве рата, логор Кењермецо.

Увод

Логори за ратне заробљенике су заиста значајна историографска тема везана за Први светски рат, како Централних сила, тако и сила Антанте. За разлику од других држава и њихових историографских дела, попут Аустрије, домаћа историографија није довољно обрађала пажњу на ову тему која је углавном површно обрађивана, махом у склопу већих монографија. Изузев неколико мемоарских публикација, радова академика Владимира Стојанчевића, историчара Љубодрага Поповића, те студија о логору Арад и Исидоре Ђуковић о логору Нађмеђер, до 2014. године готово да није било других радова, нити је интересовање за ову тему уопште постојало. Разлози за такав однос могу бити вишеструки, али је вероватно главни тај да у рату никако није популарно бити заробљен, што је, наравно, неминован исход готово сваке битке или ратних дејстава. Посебно истичем да се у нашој историографији различито односило према самој обради теме у зависности од тога да ли се она односила на заробљене војнике или цивиле, како наше тако и оне са противничких страна. Наравно да је у радовима више пажње и простора давано домаћим цивилима којима је следовала заштита Хашким конвенцијама што, наравно, није био случај, и то не само са цивилима из Краљевине Србије, већ са свим учесницима у Првом светском рату. Са друге стране, о заробљеницима и конфинираним држављанима Централних сила у Србији у домаћој историографији не постоји ниједна монографија, тек један или два мања рада и неколико помињања у малобројним студијама и радовима, без икаквог пописа жртава. Број умрлих грађана Краљевине Србије у логорима до данас није утврђен, али се захваљујући публикавању нових радова и превасходно презентовањем поименичних пописа може полако али уздржано изводити закључак да је он био знатно мањи у односу на неки ранији период, где подаци нису критички проверавани већ су узимани као непромењиви и апсолутни тачни.¹ Ситуација је, као што је наведено, ипак другачија и она може истраживаче који се баве Првим светским ратом и критички преиспитују и бројеве укупних жртава Краљевине Србије током Првог светског рата, а који су по подацима из најновијих радова, бар што се војних жртава тиче, значајно мањи од оних који се данас (или боље рећи готово већ 110 година) користе у јавном дискурсу. Слична ситуација је и са укупним бројем жртава јер је, по неким сопственим прелиминарним истраживањима и проценама,

1 Ненад Лукић је објавио више радова (самостално и као коаутор) о теми интернирања за Музеј жртава геноцида: Ненад Лукић, „Аустроугарски логор Цеглед, попис умрлих интернираца 1914–1918. године”, *Годишњак за истраживање геноцида*, 10, (2018), 9–34; коауторске са: Валтером Менцелом, „Попис умрлих Срба у логору Шопронек/Некенмаркт 1915–1918. године”, *Годишњак за истраживање геноцида*, 8, (2016), 15–69 и студију са Миланом Тлачинцем: *Срби заробљеници у немачким логорима 1915–1919. године, попис умрлих*, (Београд: Музеј жртава геноцида, 2021). Такође, значајан рад је и: „Београђани у аустроугарским логорима 1914. године”, *Годишњак града Београда*, LX, (2013), 109–174 (Штампано издање 2015), као и опширна студија *Interniranje stanovništva i vojnika Kraljevine Srbije u austrougarske logore tokom Prvog svetskog rata & Popisi umrlih u logoru Boldogasonj/Frauenkirchen 1914–1918*, (Београд: UG Zeleni Železnik, 2017). Осим наведених, обавезно погледати и радове Далибора Денде: „Српски заробљеници Централних сила”, у: *Лексикон Првог светског рата у Србији*, уредници Станислав Сретеновић и Данило Шаренац, (Београд: Институт за савремену историју, 2015), 345–347 и „Српски ратни заробљеници у Првом светском рату”, у: *Први светски рат, Србија, Балкан и велике силе*, уредници Срђан Рудић и Миљан Милкић, (Београд: Историјски институт, Институт за стратегијска истраживања, 2015) 269–289, као и радове наведених аутора у основном тексту.

та цифра значајно мања од оне цифре која се готово увек користи у јавном и научном дискурсу, а то је цифра од 1.247.435 жртава, па чак и више – 1.330.925 умрлих. Но, то је тема за једно комплексније и методолошки разноврсније истраживање које би коначно требало бити урађено управо због жртава и историјске истине која више не би могла бити подложна политичким манипулацијама.² Као допринос овој широкој и заиста значајној историјској теми, у овом раду биће презентован поименични попис жртава у једном од највећих логора на тлу данашње Мађарске – у Кењермецу, који се налазио у округу Естергом (Esztergom-Kenyérmezőt, мађ.). Попис је приређен на основу грађе из Државног архива Србије и на основу у електронском формату публикованог пописа жртава Првог светског рата из фондова Војног архива у Београду: *Попис војних и цивилних жубишака Краљевине Србије у људству у Првом светском рату, Архивска грађа Војног архива* (2019).

Логор Кењермецо 1914–1918, крајњак осврћ

Почетком рата, Аустроугарска монархија заузимао је огромну територијалну површину и неки од великих логора (као што су били Нежидер и Болдогасоњ) налазили су се тада у угарском (мађарском) делу монархије. Након окончања Првог светског рата, Мађарска је остала без готово 2/3 своје дотадашње територије, а на преосталој територији се налазио логор Кењермецо, највећи по броју заробљеника. У нашој историографији о овом логору није ништа писано и у новијим радовима се тек стидљиво и површно помиње. Иако је циљ рада публикавање списка умрлих, покушаћу да се у кратким цртама осврнем и на сам логор. Подручје око брда Киш Стража (Kis Strázsa-hegy) које се налази у близини Естергома, данас је подручје Националног парка Дунав-Иполи и представља популарно место за планинарење. На том месту се, у периоду 1914–1918. године, налазио Кењермецо, један од највећих логора за ратне заробљенике Аустроугарске монархије. Логор се налазио у касарни некадашњег војног полигона изнад поменутог брда и у њему су почетком рата обучавани мађарски војници који су одлазили на фронт, а уз њих је пред и на самом почетку рата било смештено и 600 конфинираних цивила држављана из непријатељских држава који су се почетком рата затекли у двојној монархији и који су једним делом отпуштени да се врате у своје земље након детаљне провере. Почетком септембра, у овај логор стигли су први руски и српски ратни заробљеници који су били заробљени на почетку рата, након битака на Церу и Дрини. Они су првобитно били смештени на празне полигоне опасане бодљикавом жицом и, иако се укупан број руских и српских заробљеника убрзо

2 *Délégation du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes à la Conférence de la Paix, Rapport sur les damages cause' a la Serbie et au Montenegro présenté à la Commission des Réparations des Dammages*, (Paris: 1919), 14–15; Владимир Стојанчевић, „Губици у становништву Србије и Београда под аустроугарском окупацијом за време светског рата 1914–1918”, *Годишњак града Београда*, XXI (1974), 62–63. У овоме раду се даје процена броја жртава и из публикације Швајцаркиње Катерине Штурценегер која је сматрала да је Краљевина Србија у Првом светском рату изгубила 1.330.925 људи; Владимир Стојанчевић, „Наративни извори о губицима становништва Србије за време Првог светског рата”, *Историјски часопис*, XXXV, (1988) 162; Љубодраг Димић и Мира Радојевић, *Србија у Великом рату*, (Београд: Српска књижевна задруга, Београдски форум за свет равноправних, 2014); Александар Недок, Милисав Секулић, „Епилог Првог светског рата у бројкама”, *Војносанистички преглед*, 65, (2008), 98–99.

попео на преко 10.000, и даље је било вере у брзи завршетак рата, те се ово привремено решење чинило прихватљивим. Срби су смештени у два циркуска шатора, а Руси у колибе од блата које су сами саградили. Међутим, приближавање јесени и зиме наговестило је потребу да се нађе неко боље и трајније решење.³ У изолацији, у нехуманим условима за живот и лошег здравственог стања, међу српским и руским заробљеницима и интернирцима избила је епидемија колере, у септембру 1914. године. Крајем месеца регистровано је 220 случајева заразе. До 14. децембра 1914. године регистровано је укупно 1.526 случајева колере и 715 умрлих.⁴ Епидемија тифуса је, у првим месецима 1915. године, изазвала поново велики број умрлих. Логорски лекар др Јанош Фоњо је водио борбу да обузда и локализује епидемију. Плашио се преношења болести и на цивилно становништво ван логора. Међутим, учинак је био слаб што се заробљеника тиче. Најефикаснији метод је била изолација болесних и покушај растерећења бројности заробљеника. Значајан део Срба пребачен је у логор Нађмеђер и Јаношоморју, а теже болесни војници смештени су у зграде рудника Токод, које су биле прави логори смрти из којих се ретко враћало. У прво време, свакодневни живот ратних заробљеника карактерисала је оскудна храна и тежак физички рад.⁵ Аустријски официр и ратни новинар Рода Рода⁶ описао је сусрет са српским заробљеницима у логору Кењермезе 1914. године: *На јодножју једној каменој мајдана беле се шатори. Ту сјанују Срби. Штабни лекар жали се да су му то најнепријатнији пацијенти. Неспрљиви су, болешљиви и склони туберкулози, међушим логорски трајевинар инжењеријски кайетан Лајко каже да су Срби највреднији и највештији његови радници, али су лажљиви. Међу заробљеним Србима има ујраво дечака, али исто тако и старијих и испрошених људи. Нпр. један сељак каже да му је 48 година, а заправо изгледа као старац... Пишао сам та да ли је у Кењермезу задовољан и да ли добија довољно хране. Овај човек брзну шага у плач: „Господине, рећи ћу ти истину. Ми већ неколико недеља немамо шта да једемо. Ујутру не добивамо ни чаја ни кафе. Лежимо у влажним рововима и не моћу да спавам од болова у костима.“* Рода даље наводи да је око 5.000 Срба палио у ропство након битке код Чеврнтије и да су се првобитно налазили у Кењермезу, из којег је, касније, већина пребачена у логор Неђмеђер.⁷

Да би се побољшали лоши и нехумани услови живота за затворенике, морале су бити изграђене нове бараке. Рад на изградњи је у почетном периоду напредовао веома споро због недостатка адекватне количине алата, те је стога у септембру др Калман Перењи послао 200 алатки за земљане радове у камп. Паралелно, команда логора је наручила од

3 János Rayman, „Az esztergomi hadifogolytábor története és pénzei, Die Geschichte und Gelder des Kriegsgefangenenlagers in Esztergom“, *Numizmatikai Közöny*, 18–19, (2010), 135–136.

4 Miklós Tamás, „Első világháborús hadifogolytábor Esztergom-Kenyérmезőn“, *Folia Historica* XXXIV, (2019), 36–37.

5 Видети више о изградњи, допремању у логор и стању заробљеника у János Rayman, „Az esztergomi hadifogolytábor története és pénzei, Die Geschichte und Gelder des Kriegsgefangenenlagers in Esztergom“, n.d.

6 Шандор Фридрих Ладислаус Розенфелд (Sándor Friedrich Ladislaus Rosenfeld) (Дрновице, Чешка 1872 – Њујорк, САД 1945), од 1899. године познат под псеудонимом Александер Рода Рода. Завршио је војну школу али је имао изразити дар за књижевност и писање, што је условило да током Првог светског рата, између осталог, напише више од 700 чланака за бечки лист *Ноје Фраје Пресе* (*Neue Freie Presse*). Један број тих чланака прерађен је за потребе две књиге које је издао током рата: *Руски лов* 1917. године и *Српски дневник* 1918. године. Видети више у: Рода Рода, <https://www.deutsche-biographie.de/sfz106151.html>, датум приступа 12.04.2023.

7 „У Кењермезе“, *Полишика*, 10.11.1914, 1.

Егенхофера из Естергома и Толди грађевинске компаније да у најкраћем могућем року заврше четири зграде од дрвета, сличних баракама. Према извештају лекара Вајнера, до 5. новембра је у 40 нових и грејаних зграда било смештено 20.000 затвореника.⁸

Командант логора био је генерал-мајор Копхарт који је покушао да завади заробљенике из Нове Србије тј. данашње Северне Македоније са осталима из Србије. Након прве епидемије поново се појавила колера, а новинар наводи да се оболели заробљеници не лече, већ их бацају у изоловане шаторе да тамо умру у мукама.⁹ Након смиривања епидемија и стабилизације у функционисању логора, уколико би имали слободног времена, заробљеници су могли да израђују дрвене сувенире које су куповали локални мештани, а да би се избегле злоупотребе, издаван је новац који се могао користити само у логору. У наредним годинама стање у логору се, колико-толико, поправило. Након једног обиласка логора, инспекција за јавно здравље је, 1917. године, забележила следеће: *Старе просторије велике касарне некадашњег војног полигона су доста мрачне, прозори су веома мали; под је цементни, два трејача за трејање се користе, што се чини довољним. Недостаје воде, мало је просторија за кујање и тоалета. Кревети су добри: 120 по барацаи, плус вреће од сламе, јасиук, два ћебета, пешкир. Вода за пиће. У кампу има 6 цистерни, али само једна обезбеђује добру, пијаћу воду. [...] Здравствена заштита у време наше посете била је потпуно адекватна. Бараке су биле старе и доста мрачне због малих прозора.*¹⁰

У граду Естергом у, уз мањи број ратних заробљеника, били интернирани и официри који су касније премештени у место Јакабхази које се такође наводи као једно од места интернирања.¹¹ Што се тиче укупног броја заробљеника који су боравили у логору Кењермецо током Првог светског рата, реалније процене говоре да је тај број већи од 100.000, са сталним особљем којег је било око 30.000. Према мађарским архивским изворима, у децембру 1914. године било је 4.787 ратних заробљеника и 605 интернираних, а у јануару 1916. године 12.868 руских заробљеника. У матичну књигу умрлих уписиван је и матични број затвореника који се добијао на пријему. Према изворима, највећи убележени матични број био је 104.292. С обзиром на пропорцију према броју умрлих, може се рачунати да је кроз логор прошло око 60.000 руских, 30.000 италијанских и 30.000 српских и румунских затвореника. Што се тиче сталног броја заробљеника који су боравили у логору, мора се узети у обзир да је значајан број њих од 1915. године упућиван на рад у пољопривреду и индустријске погоне. О томе говори податак да је, почетком 1917. године, у логору било свега 6.300 руских затвореника. У лето 1918. године, број стационираних у логору је поново порастао зато што су руски заробљеници који су били на спољним пословима позвани назад због најаве скоре размене након Октобарске револуције и изласка Русије из рата.¹²

8 Miklós Tamás, „Első világháborús hadifogolytábor Esztergom-Kenyérmezőn”, n.d., 36.

9 „У Естергону”, *Политика*, 11.11.1914, 1.

10 László Somogyi, „Internálás és internálótáborok Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegyében az első világháború alatt”, (Doktori Disszertáció, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2021), 196.

11 „У Естергону”, *Политика*, 20.10.1914, 1–2; „Додатак” Српске новине, 28.11.1914.

12 László Somogyi, „Internálás és internálótáborok Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegyében az első világháború alatt”, n.d., 99.

Логорска гробља у Кењермецу

Прва оформљена логорска гробља била су испуњена жртвама епидемије колере и тифуса. Гробље број 1 налазило се на падини брда Киш Стража и на њему је било сахрањено само 7 заробљеника у необележеним гробницама. Било је најудаљеније од логора и убрзо је у њему обустављено даље укопавање управо из тог разлога. Гробље број 2 налазило се на путу до каснијег спортског аеродрома и на њему је сахрањено 157 умрлих. Гробље број 3 се налазило на гребену, на јужној страни планине Киш Стража и на њему је сахрањено 31 лице. Жртве првих великих епидемија нису положене овде, већ на оближњем гробљу бр. 4, на којем је за кратко време сахрањено 560 руских, 198 српских и 13 непознатих интернираца. О величини епидемије говори и чињеница да су, док је прављен списак имена сахрањених на претходна три гробља, они који су сахрањени у масовним гробницама наведени само као анонимни. Поред ратних заробљеника, на њему је сахрањено и 50 преминулих чланова стражарске службе. Гробље је и касније коришћено и на њему је до краја рата сахрањено 1.659 људи. На гробљу број 5, које се налазило на северној страни полигона, сахрањено је 98 војника чији су посмртни остаци уништени каснијим ископавањима песка. Гробље број 6 је била усамљена гробница у средини троугла пружног прелаза Естергом–Дорог–Тат, у којој се налазио непознати руски војник. Гробље број 7 се налазило на јужној падини брда Киш Стража и данас је оно најпознатије – на њему је сахрањено укупно 1.538 руских, српских, италијанских и румунских ратних заробљеника. Покојнике су, умотане у ћебад, стављали у гробове, понекад у пару. У западном делу су углавном били Срби и Руси, а у источном су мешани Руси, Италијани и Румуни. Вероватно су, поред уобичајених дрвених крстова, од 1916. До 1917. године подигнути и гвоздени крстови са лименим плочицама са именом. Последња четири гробља налазила су се у рудницима Токоди. У једном је у масовној гробници сахрањено око 700 непознатих српских и руских затвореника. Према регистрима умрлих, живот је током рата у логору Кењермецо изгубило укупно 4.378 логораша. Обнова гробља број 7 је морала да сачека до 2008. године, када је, након добијања потребних дозвола, почело чишћење шибља уз финансијску подршку општине, у координацији Института за војну историју, Музеја и Културног друштва Хонвед. Истовремено је извршено снимање простора, преглед геофизичким мерним инструментима и мапирање гробне структуре. Коначно, на срећеном гробљу су подигнути велики православни и католички крст које су израдили дрворезбари Фондације за културу села. Постављена је и украсна капија са именима страдалих, чиме су се радови привели крају. Обнова гробља је званично завршена 1. јула 2009. године, када је одржана и пригодна комеморативна свечаност.¹³

Два главна извора који су коришћена за састављање јединственог списка умрлих су Регистар умрлих на тлу Мађарске из фонда Министарства иностраних дела, Ратничка гробља, Државног архива Србије и публиковани спискови губитака српске војске коју је

13 Више о гробљима логора видети на: Az esztergomi első világháborús hadifogolytábor temetői, https://nagyaboru.blog.hu/2012/08/23/az_esztergomi_elso_vilaghaborus_hadifogolytabor_temetoi, датум приступа 10.4.2023; <http://archiv.esztergom.hu/index.php/main/page/cikk/a-kenyermezoi-hadifogolytabor-vii-szamu-temetoje-1735>, датум приступа 10.4.2023.

објавио Војни архив. Попис из Регистра је, у ствари, урађени препис са умрлица и врло је конфузан и нечитак. У њему је уписано 242 умрла лица за логор Кењермецо и 14 умрлих у Естергому. За већину се наводи година рођења, место одакле је, јединица и број гроба. Оно што прави велики проблем код ових података је врло лош рукопис и транскрипција имена, презимена и села из којих су умрли потицали. И кад се могу ишчитати, често се дешава да таква места у Србији или Македонији не постоје. Такође, јасно је да овај број који је у њему уписан није и стварни број умрлих, што се види из података о гробљима где се за готово збирно 1.000 људи наводи само одредница да су сахрањени Руси и Срби. Наравно, ако се гледа логички, сигурно је вишеструко већи број био умрлих руских заробљеника, али остаје непознаница за број српских. Што се тиче пописа из фондова Војног архива, он такође има мањкавости јер је, услед различите врсте грађе из које је настао, често непотпун, умрли су уношени по два, три и чак четири пута, поједини са потпуно различитим одредницама у подацима. Овде морамо истаћи да се у штампаном издању спискова налази унесено 281.711 име, а у електронском формату и додатних 41.166 имена која се сматрају дупликатима, што даје цифру од укупно 322.877 имена тј. уноса.¹⁴ Међутим, у електронском издању које је коришћено за овај рад, налазе се унесени и они војници или цивили са одредницама: рањен (око 66.000), нестало (око 30.000), побегао (око 5.000), заробљен (око 9.000), примљен или евакуисан на лечење (око 21.000); дакле, за минимум 130.000 лица се не наводи да су умрли, што значи да коначна цифра из електронског, а самим тим и из штампаног издања, није прецизна. Како год, попис из фондова Војног архива је значајан искорак за тематски проблем броја жртава Краљевине Србије у Првом светском рату и он је идеална полазна основа за даљи рад на овој теми. Што се овог рада тиче, попис је допринео у тачном утврђивању места одакле су умрли, онолико колико је то било могуће, али ипак у знатно мањој мери. Оно што се из ових спискова може закључити је да је највећа смртност била током 1914. године и у првим месецима 1915. године, а да је након тога она значајно опала, готово се свела на апсолутни минимум. Разлог за мању смртност може бити и то што је у логор, у периоду 1916–1918, допремљен вероватно мањи број српских заробљеника и интернираца и што су обезбеђени бољи услови живота (уколико су се они налазили ван логора на раду у пољопривреди). Што се евентуалних извора мађарске провенијенције тиче, до њих се није могло доћи из објективних разлога. Овај број који је пописан је за сада једини поименични, али сигурно није и коначан. Иако је добијени списак, сачињен комбиновањем ова два извора, пун мањкавости, вероватно и нетачности, он је за сада једини који се могао како-тако саставити и који ће, у сваком случају, моћи да се користи за неко будуће истраживање истог или ширег обима, не само о овом логору, већ и о осталима који су се налазили на територији данашње Мађарске.¹⁵

14 *Попис војних и цивилних јубиљака Краљевине Србије у људству у Првом светском рату, Архивска грађа Војног архива*, (Београд: Медија центар Одбрана, 2019), 17.

15 Државни архив Србије (ДАС), Министарство иностраних дела, Ратничка гробља, (1914–1935), фасцикла 6, регистар 1; *Попис војних и цивилних јубиљака Краљевине Србије у људству у Првом светском рату, Архивска грађа Војног архива*, н.г.

Закључак

Почетком Првог светског рата или Великог рата, све зарађене стране су биле уверене да ће сукоб кратко трајати и брзо се завршити. Међутим, ситуација на фронтима била је знатно другачија и дошло је до проблема са великим бројем заробљеника како код Централних сила тако и код сила Антанте. Нико није био припремљен за то и први импровизовани логори на територији Централних сила биле су касарне аустроугарске војске или, ретко, стари индустријски објекти, замкови итд. Продужетком рата, сви ти иницијални капацитети били су премали и логори су додатно проширивани. На тлу Аустроугарске монархије било је много великих логора као што су Нежидер, Нађмеђер, Ашах, Браунау на Бемени, Јиндриховице, Кењермецо, Болдогасоњ и многи други. Логор Кењермецо био је један од већих који се налазио на територији данашње Мађарске и кроз њега је, током рата, на основу доступних података, прошло више од 110.000 ратних заробљеника и интернираца, највише Руса, затим Италијана и знатно мање Срба и Румуна. Такође, према доступним подацима из мађарских извора, у њему је током рата умрло 4.378 заробљеника. Српски заробљеници почели су да пристижу у логор већ у септембру месецу, а њихов тачан или приближан број би се могао утврдити увидом у евентуалну историјску грађу мађарске провенијенције (што је случај и са бројем умрлих). Оно што нас конкретно занима јесте број умрлих и он је у овом раду стао на броју 307. Међутим, готово је сигурно да је овај број већи због епидемија колере током 1914. године и тифуса почетком 1915. године. Током ових година спискови умрлих нису уредно вођени. Како немамо те поуздане податке, а ни мађарске изворе, не можемо ни претпоставити која би тачна цифра била у питању. То остаје за неко наредно истраживање, уколико постоје додатни извори који буду били доступни истраживачима.

Прилог 1 Списак умрлих у логору Кењермецо

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Аврановић	Тарапил ?	/	/	/	5.1.1915.	ВА	/
Адам ?	Ђорђе	/	цивил	/	11.5.1915.	ВА, вероватно Адамовић	/
Ајемовић ?	Мико или Мицко?	1884.	20. пук, артиљерија	Јошаница, Фоча	21.4.1918.	АС	417
Алеслић	Иван	1887.	/	Мали, Киленски ?	22.12.1914.	ВА, АС. У ВА уписан и као Алестић Алекса, умро 21.12.1914. У АС наводи се датум смрти 30.12.1914.	104
Алковић	Добривој	/	цивил	Вајат?, Ваљево,	25.12.1914.	ВА, АС. Могуће и Ашковић. У ВА Асковић	115
Андрић	Живан	1894.	6. пук, 2. чета	Уровица	17.2.1915.	ВА, АС. У ВА уписан и као Живојин, рођен 1899.	173
Аничих	Илија	1875.	7. пук, 4. чета	колубарски, Београд	15.1.1915.	ВА. Уписан и као Антошић, рођен 1875	171
Антонијевић	Драгољуб	1891.	цивил	Карлан ?	25.1.1915.	ВА, АС. У ВА датум смрти 19.1.1915	173
Аранђеловић	Петар	1887.	11. пук, 2. чета	Делница, Врање	6.2.1915.	ВА. Уписан да је умро и у Ламсдорфу	175
Арановић ?	Израиљ	1893.	цивил	Јаново	22.10.1918.	ВА	/
Аребр ?	Никола	23	1. пук, 1. чета	/	13.1.1915.	ВА	735
Арсић	Живан	1883.	6. пук, 2. чета	околина Пожаревца	20.10.1915.	АС, ВА	42
Ацовић	Никола	1894.	1. пук, 1. чета	Радовач?, Битољ	13.2.1915.	ВА, АС. Уписан у ВА и као Ацев Никола	178
Багић ?	Светислав	/	/	Бања	28.12.1914.	АС	120
Басарић	Вељко	1890.	/	Бабејић?	/	АС	144
Бацић или Баџијевић	Тома	1890.	11.пук, 1. чета	Ременик? , Кавадарци	12.8.1915.	ВА, АС. У ВА умро 9.1.1915	376
Билбиловић ?	Вељан	1890.	8. пук, 3. чета	Тетово	2.3.1915.	ВА	/
Блажић	Никола	1882.	каплар, 2. пук	/	/	ВА, АС	714
Богдановић	Станимир	1876.	6. пук, 2. чета	Подриње	11.3.1915.	ВА	/
Бодоловић ?	Богдан	1893.	8. пук	Лозовик	9.1.1915.	АС	155
Бојић	Алекса	1874.	4. пук, 3. чета	Рача, Ужице	11.1.1915.	АС	157

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Боловић	Милутин	1893.	5. пук, 3. чета	Ттесница?	3.1.1915.	ВА, АС. У АС Болић	238
Будимац	Жика	1892.	/	/	17.10.1918.	ВА	/
Бујошевић	Глиша	/	Дринска дивизија	/	/	ВА	/
Вангилов ?	Илија	1889.	5. пук, 3. чета	Катланово ?, Македонија	23.5.1917.	/	317
Васиљевић	Васа	1894.	/	Милатовац	31.12.1914.	АС	128
Васиљевић	Иван	1879.	6. пук	Шуваја? Подрински	11.1.1915.	АС, ВА	159
Васиљевић	Живан	1893.	5. пук, 3. чета	Зајача, Подриње	6.1.1915.	ВА	/
Васић	Деспот	1874.	7. пук, 4. чета	Лазаревац	8.1.1915.	ВА	/
Васић	Гаврило	1866.	1. пук	Свилеува	7.2.1915.	ВА, АС. У ВА из Лазаревца, 6. пук, 3. чета	178
Веселиновић	Радоје	1875.	4. пук, 3. чета	Јаносић ?	9.3.1915.	АС	260
Веселиновић	Радојко	1859.	8. пук, 1. чета	Ушнице?, Смедерево	10.3.1915.	ВА	/
Видуловић	Павле	1883. или 1889.	15. пук, 2. чета	Бабово, Пелев ?, Морава	18.2.1915.	ВА	179
Витковић	Благоје	1894.	/	Србија	3.1.1915.	АС	136
Вићентић	Драгутин	1884.	/	Брслчица ?, Подриње	21.11.1917.	АС	711
Вишновић	Михаило	1899.	цивил	Ћелијак ?, Подрински	30.5.1917.	АС	407
Гашпаровић	Милутин	1890.	5. пук	Друјица ?, Ваљево	9.1.1915.	ВА	/
Глигоровић	Глиша	/	/	Београд	1.1.1915.	АС	130 ?
Голубовић	Радојко	1886.	8. чета, 3. пук	Кушићево, Пожаревац	15.3.1915.	ВА	/
Гордић	Радисав	/	/	нечитко	28.12.1914.	АС	119
Грујић	Младен	1886.	10. пук, 2. чета	Добшина, Косово	15.3.1915.	ВА, АС. У АС уписан и као Димитрић	/
Дабаровић	Живан	1873.	/	Србија	17.12.1914.	АС	99
Деспот	Васил	1871.	7. пук	Нечитко, Београдски	21.1.1915.	АС	227
Дигосављевић ?	Бранислав	1885.	/	Милина ?	16.1.1915.	АС	178
Димитриевић	Јанден ?	1894.	/	Гуновце ?, Свети Никола	31.3.1915.	АС	284
Димитријевић	Чедомир	1893..	3. пук, 3. чета	Пирот	6.1.1915.	ВА, АС	140
Димитријевић	Јанко	1890.	/	Дубовина ?	12.1.1915.	АС	163

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Димитријевић	Душан	/	/	Србија	16.1.1915.	АС	182
Димитријевић	Гаврило	/	цивил	/	30.10.1915	ВА	/
Димић	Глигор	1893.	19. пук, 1. чета	Леонова ?, Тетово	22.5.1915.	АС	316
Драгишић	Милан	1889.	/	Драјница?	29.12.1914.	АС	122
Дрвић	Јозеф	/	/	/	29.10.1914.	АС	VI
Думић	Радомир	1893.	25. пук, 3 чета	нечитко	27.2.1915.	У ВА, пише да је умро у команди фелдмаршала Шњарића	243
Ђерговић	Милутин	/	/	Србија	13.1.1915.	АС	164
Ђозденовић ?	Методије	1889.	/	/	19.12.1914.	АС, ВА. У ВА је Ђоневић или Ђорђевић	103
Ђокић	Василије	1875.	/	Србија	18.1.1915.	АС	179
Ђокић	Александар	1894.	5. пук, 4. чета	Косјерић	4.11.1915.	ВА, АС. У АС умро 17.1.1915	176
Ђорђевић	Стеван	/	/	нечитко	25.12.1914.	АС	114
Ђорђевић	Андреја	1888.	/	Лапово	3.1.1915.	АС	138
Ђорђевић	Теодор	1874.	2. пук, 2. батаљон, 2. чета	Јасеновик	22.1.1915.	ВА, АС. У ВА рођен 1876	182
Ђорђевић	Живан	/	6. пук, 3. чета	/	1.2.1915.	ВА	183
Ђорђевић	Милован	1893.	10. пук, 1. чета	Бустовач ?	15.3.1915.	ВА, АС. У ВА околина Крагујевца, име Милорад	270
Ђорђевић	Живан	1890.	/	Берковина, подрински	29.5.1915.	АС	322
Ђорђевић	Усор ?	1890.	8. пук, 2. чета	/	27.9.1915.	АС. У ВА пише да је умро у Нежидеру.	30
Ђорђевић	Милосав	/	цивил	/	7.12.1915.	ВА	/
Ђорђевић	Стојко	/	/	Крушевица, Прешево	23.12.1915.	ВА	109
Ђорђевић	Живко	/	цивил	Текериш	3.1.1916.	ВА	/
Ђукић	Александар	1893.	5. пук, 1. батаљон 3. чета	Косјерић	4.2.1915.	ВА	183
Ђурић	Јездимир	/	/	Ацојнич ?, Подрински	30.12.1914.	АС	123
Ђурић	Љубомир	1885.	5. пук, 4. чета	Велика Иванча	16.2.1915.	АС, ВА. У ВА умро 7.2.1915, 181	230
Ђушић	Младен	1883.	9. пук	Цалица ?	13.1.1915.	АС	164

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Живановић	/	1885.	/	Ниш	1.1.1915.	АС	129
Живански ?	Мендел ?	/	/	/	4.10.1914.	АС. Могуће Живановић или Живковић Младен	20
Жирић	Наум	1877.	/	Прилеп	2.1.1915.	АС	132
Зекић	Милан или Милош	1891.	7. пук или 15. пук, 2. чета	/	21.4.1916.	АС, ВА. У ВА уписан и као Зучић Милан, стар 30 година 2. пук	177
Златковић	Радован	1871.	цивил	Лапово	13.7.1917.	АС	464
Ивановић	Милутин	1885.	/	Србија	19.12.1914.	АС	103
Ивановић	Марко	1884.	/	Крјево ?, подрински	24.12.1914.	АС	111
Ивановић	Велимир	/	/	нечитко	3.1.1915.	АС	137
Ивановић	нечитко	1885.	/	Раснић? Београдски	4.1.1915.	АС	210
Ивановић	С?	/	/	/	8.1.1915.	АС	153
Ивановић	Димитрије	1863.	/	Ваљево	17.6.1915.	АС	330
Ивановић	Иван	1868.	6. пук, 3. чета	/	12.1.1916.	АС	107
Игњатов(ић)	Владислав	1893.	6. пук, 3. чета	Колонија ?, Подриње	29.6.1915.	АС, ВА. У ВА умро 4.3.1915	340
Илић	Мустафа	1883.	/	Струмица	31.12.1914.	АС, ВА. У ВА Ибић.	127
Илић	Јован	1888.	/	Смедерево	21.1.1915.	АС, ВА	188
Илић	Сава	1874.	10. пук, 3. чета	Крива Река	22.1.1915	ВА	186
Илић	Никола	1883.	/	/	12.7.1918.	ВА	/
Илић Лековић	Андреј	1894.	13. пук	Дрежник	14.5.1917.	АС, ВА	377
Јаковина	Алекса	1849.	цивил	Мастика ?	16.1.1915.	АС, ВА	184
Јаковић	Милутин	/	цивил	нечитко	28.12.1914.	АС, ВА	120
Јаковљевић	Георги	1891.	цивил	Дебар	30.12.1914.	АС, ВА	124
Јаколић	Павле	/	цивил	нечитко	1.2.1915	АС, ВА	129
Јакшић	Тихомир	1888.	6. пук, 3. чета	Подриње	28.2.1915.	АС, ВА	245
Јакшић	Марко	/	/	Врање	31.12.1914.	АС, ВА. У АС Јашић.	127
Јанеско	Петар	/	цивил	Злотар?	22.12.1914.	АС, ВА	107
Јанићијевић	Тодор	1892.	17. пук, 2. чета	Кратово, Куманово	3.2.1915.	ВА	189
Јанковић	Марко	/	/	Велико Орашје	28.12.1914.	АС, ВА. У АС Јаимовић	118
Јанковић	Петар	/	цивил	Прилеп	6.1.1915	АС, ВА. У АС Јаиновић	145
Јанковић	Тодор	/	17. пук	кратовачки	29.1.1915.	АС, ВА	191

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Јарчевић	Николандер	1877.	цивил	Завиште ?, Куманово	3.1.1915.	АС, ВА	138
Јездић	Милован	1874.	цивил	Јеловика ?	29.12.1914.	АС, ВА	122
Јеремић	Павле	1883.	4. пук, 1. чета	нечитко	18.1.1915.	АС, ВА. У ВА Расница ?, Београдски	178
Јефтимовић	Стефан	1888.	15. пук, 2. чета	/	27.8.1915.	ВА	9
Јефтић	Милош	1875.	/	Дреновач?	5.1.1915.	могуће Милован 15- 3-1	143
Јефтић	Драгојло	1892.	5. пук, 3. чета	Грачаница? Подрински	26.6.1915.	АС, ВА	338
Јовановић	Данило ?	1887.	/	Смедерево	28.12.1914.	АС	125
Јовановић	Драгић	/	цивил	Вечана?	29.12.1914.	АС, ВА	120
Јовановић	Живадин	/	/	Куљана?	2.1.1915.	АС, ВА	158
Јовановић	Столе	1884.	10. пук, 3. чета	Затсер ?, Косово	2.1.1915.	ВА	/
Јовановић	Чедомир	/	цивил	Србија	15.1.1915.	ВА	170
Јовановић	Живан	1893.	10. пук, 3. чета	Крушево ?, Смедервски	4.2.1915.	ВА	197
Јовановић	Милутин	1886.	15. пук, 3. чета	Кашице ?, Морава	4.5.1915.	ВА	/
Јовановић	Неродим	1887.	7. пук	Прилеп	14.1.1915.	АС, ВА	166
Јовић	Станислав	1868.	8. пук, 4. чета	Прудово, Пожаревац	28.9.1917.	АС	626
Јосиковић	Светолик	1893.	цивил	Србија	18.1.1915.	АС, ВА	179
Јоцић	Милан	1885.	15. пук, 2. чета	/	8.12.1915.	АС	75
Калевић	Риста	1896.	/	Растрдени ?, Неготин	19.12.1914.	АС. По ВА може бити Каленчевић	103
Ковачевић	Арса	1893.	/	Србија	28.12.1914.	АС	119
Ковачевић	Чедомир	1884.	5. пук	Братаићи ?, Ваљево	23.1.1915.	АС	198
Ковачевић	Марјан	1887.	15. пук, 1. чета	Читлук, подрински	27.2.1915.	АС	243
Костић	Арса	1889.	/	Битољ	24.12.1914	АС	111
Костић	Данило	1889.	/	Србија	24.12.1914.	АС	115
Костић	Спира	1879.	10. пук, 1. чета	Вучитрн	1.2.1915.	ВА, АС. У АС рођен 1886	198
Костић	Александар	1888.	4. чета, 4. пук	Добриња	6.5.1915.	ВА	/
Костић	Ђорђе	1893.	/	Ристан ?	2.12.1915.	АС	133
Костић	Георги	1889.	/	Слатина	24.12.1914.	АС	112
Крастић	Ранко	1891.	/	Радовиште	20.1.1915.	АС	182

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Крстић	Павле	1890.	5. пук, 3. чета	Дрин ?	20.1.1915.	ВА	129
Кузмановић	Милета	1890.	3. пук, 4. батаљон	Глувац, Смедерево	18.12.1917.	АС	752
Куртић	Сава или Салко	1887.	6. пук, 3. чета	Шабац	5.1.1915.	АС, ВА. У ВА умро 27.3.1915	143
Лазаревић	Живота	1886.	15. пук, 4. чета	Беочић? Моравски	26.6.1917	АС	444
Лазић	Данило	/	/	Лазаревац	28.12.1914	АС	118
Лазић	Јован	1886.	10. пук, 3. чета	Зелизе ?, Косово	20.8.1915	АС, ВА. У ВА умро 27.3.1915	4
Ларадоновић ?	Георге	1852.	цивил	Кладово	6.2.1918.	АС	947
Леовко ?	Петро	/	/	Србија	21.12.1914.	АС	105
Лукаи?	Адлаина?	/	/	/	1.2.1915.	АС	198
Лукач	Милорад	/	/	Клуге?	3.1.1915.	АС	137
Лукић	Радојко	1874.	7. пук, 4. чета	Рудесић ?, Београд	4.2.1915.	ВА	207
Мајеровани	Ненад	/	/	Ужице	27.12.1914.	АС	117
Манојловић	Светозар	1873.	/	Београд	3.1.1915.	АС	139
Манчић	Драгутин	1886.	3. чета, 1. пук	Пирот	11.3.1918.	АС	1073
Маринковић	Душан	1883.	8. пук, 4. батаљон	околина Смедерава	3.2.1915.	има исти 5.1.1916, 1883, Беровач ?	204
Марић	Витомир	1877.	11. пук	/	/	ВА	/
Маричић	Драгутин	/	/	Оренова ?	29.12.1914.	АС	121
Марјановић	Станислав	1885.	/	Добросело	7.1.1915.	АС	149
Марјановић	Станоје	1884.	4. пук, 3. чета	Прокупље	8.1.1915.	ВА	/
Марковић	Милош	1894.	/	Наковче ?	2.1.1915.	АС	134
Марковић	Радоје	1888.	7. пук, 4. чета	Бољевац, Ваљево	3.1.1915.	АС, ВА. У АС рођен 1880	140
Марковић	Илија	1889.	/	Битољ	5.1.1915.	АС	142
Марковић	Милорад	/	/	Јасеница	6.1.1915.	АС	145
Марковић	Јован	1885.	/	Водица	20.1.1915.	АС	182
Марковић	Михаило	1886.	/	нечитко	27.1.1915..	АС	197
Марковић	Живко	1886.	17. пук, 3. чета	Ћутковић ?	7.4.1915.	АС	289
Марковић	Живко	1886.	17. пук, 3. чета	Подриње	6.5.1915.	ВА	/
Мастеровић	Светко	1855.	цивил	Чечика ?, Коњуша ?	24.5.1918.	АС	1127
Мастисавић	Димитрије	1894.	/	Сеница ?	3.1.1915.	АС	135
Мидуловић	Павле	1890.	/	Бобово	17.2.1915.	АС	221
Мијатовић	Иван	1892.	6. пук	Качује ?, подрински	20.10.1917.	АС	662

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Микајловић	Љуба	/	/	Брестица ?	29.12.1914.	АС	121
Микић	Влада	/	/	/	28.3.1915.	АС	II, ?
Милатовић	Милорад	1874.	/	/	3.11.1914.	АС	54
Милетић	Стефан	/	/	Србија	20.1.1915.	АС	209
Миливојевић	Тодор	1889.	19. пук, 2. чета	Витковац, Ужички	7.1.1918.	АС	803
Милић	Сава	1880.	/	Криве ?	10.1.1915.	АС	158
Милић	Манасије	1870.	/	Врање	11.1.1915.	АС	157
Милићевић	Александар	1985.	11. пук, 1. чета	Јасликовца ?	11.9.1917.	АС	593
Миличевић?	Милутин ?	1876.	/	Београд	3.1.1915.	АС	136
Миличић	Радојко	1870.	3. пук	нечитко, Београд	7.2.1915.	АС, ВА	213
Милковић Јове	Василије	42	3. пук, 3. чета	/	10.10.1916.	АС	233
Миловић	Јован	1873.	/	Србија	15.12.1914.	АС	98
Милојевић	Радосав	1882.	20. пук, 1. чета	Морава	6.5.1915.	ВА	/
Милојевић	Ђорђе	1873.	4. пук, 1. чета	Вазаша? Пожаревац	16.3.1918.	АС	1096
Милошевић	Милорад	1892.	/	Викиње ?, Голубац	14.1.1915.	АС	165
Миљковић	Јово	1874.	3. пук, 3. чета	Одуичков? Ниш	10.10.1916.	АС	233
Мисезин	Алија	/	/	/	24.10.1914.	АС. Може бити Мамутовић Алија, 12. пук, 2. бат., 1. чета	45
Митић	Манасије	1879.	Моравска дивизија	Врање	3.1.1915.	АС	183
Митић	Јован	1893.	4. пук, 3. чета	Лопарница околина Куманова	20.1.1915.	АС, ВА.	157
Митровић	Риста	/	/	Балале ?	3.1.1915.	АС, ВА. У ВА умро 3.1.1916	130
Митровић	Живан	1890.	/	Кусадак	11.2.1915.	АС	160
Митровић	Петар	/	5. пук, 2. чета	Широки ?	11.2.1915.	ВА	/
Митровић	Стојан	1880.	/	нечитко	12.2.1915.	АС	223
Митровић	Павле	1892.	5. пук, 2. чета	Каленић, Ваљево	6.8.1915.	АС	370
Митровић	Миладин	1892.	4. пук, 3. чета	Гурида, Куманово	8.1.1919.	УВА има Милан, 4 пута уписан., 8.1.1915, што је исправније	/
Митрогсза?	Тома	/	/	/	5.10.1914.	АС	9
Михајловић	Лука	/	/	/	30.12.1914.	ВА	/

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Михајловић	Михајло	1887.	11. пук, 1. чета	Колари	23.1.1918.	АС	890
Мишић	Радојко	1877.	7. пук, 4. чета	Београд	7.2.1915.	ВА. Врло слично као Лукић Радојко	/
Нашковић	Василије	/	/	/	11.1.1915.	ВА	/
Недељковић	Риста	1890.	12. пук	Крива Паланка	2.1.1915.	АС	133
Никић	Никола	1863.	19. пук, 1. чета	Боскопие	5.1.1915.	АС, ВА. У ВА рођен у Пожаревцу	143
Никодијевић	Богић	/	мунициона колона	/	28.10.1915.	ВА. Или 1916	/
Николић	Милан	1876.	цивил	Траснички ?	3.1.1915.	АС	139
Николић	Видоје	1873.	6. пук	Церница?	7.1.1915.	АС. Могуће име је Видоје.	146
Новаковић	Анђелко	1883.	цивил	Палаћ?	1.1.1915.	ВА	129
Обрадовић	Петар	1875.	цивил	Крагујевац	7.1.1915.	АС, ВА	147
Обредковић	Радисав	/	9. пук, 1. чета	/	3.7.1918.	ВА	1373
Опанчар	Милош	/	цивил	Ваљево	23.12.1914.	АС, ВА	109
Павле	/	/	/	/	3.1.1915.	АС	137
Павловић	Богдан	22	/	срез Дреновачки	3.1.1915.	АС, ВА	136
Павловић	Петар	1884.	цивил	Сенаје?	7.1.1915.	АС, ВА.	146
Павловић	Владимир	1894.	8. пук, 2. чета	Камендол, београдски	27.1.1915.	ВА, АС. У ВА је из села Каменица.	197
Павловић	Павле	1901.	цивил	/	17.9.1918.	ВА	/
Пајкић	Милан	35	8. пук	Лозовик	17.5.1918.	АС, ВА	289
Панић или Пашић	Ђорђе	1885.	4. пук, 2. чета	Виалкош ?, околина Ужица	4.1.1915.	АС, ВА. У ВА рођен 1882.	141
Пантовић	Спасоје	1882.	5. пук, 1 чета	Вича ?, Драгачево	4.3.1917.	АС, ВА	295
Пантовић	Милош	/	/	/	/	ВА	/
Пејчиновић	Драгољуб	1881.	4. пук, 1. чета	Ужице	24.3.1916?	АС, 962 број гроба	278
Перић	Видуљ ?	1870.	9. пук, 3. чета	Лешница, Пожаревац ?	5.2.1915.	ВА	/
Перишић	Спасоје	1890.	3. пук	Гроцка	11.1.1915.	АС, ВА. У ВА рођен 1893, умро 18.1.1915, село Бидим?	155
Петаковић	Светомир	/	/	Пожега	28.12.1914.	АС	118

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Петковић	Милош	1890.	11. пук, 2. батаљон, 3. чета	Русеновић ?, Рудник	4.2.1915.	ВА. Уписан два пута, рођен 1894, умро 24.3.1915	213
Петровић	Јован	/	/	Ретоша?	22.12.1914.	АС	107
Петровић	Петар	/	/	Пирот	30.12.1914.	АС	124
Петровић	Драгоје	1875.	13. пук, 1. чета	Брасовир ?, Ваљево	7.1.1915.	ВА	/
Петровић	Живко	1889.	7. пук, 3. чета	Вранић	2.2.1915.	АС, ВА. У ВА умро 8.1.1915	204
Петровић	Војислав	1890.	2. пук	Блаце, Топлица	5.2.1915.	АС	211
Петровић	Живан	1883.	13. пук, 1. чета	Љоцико ?, Пожаревац	7.2.1915.	ВА	/
Петровић	Владимир	1867.	5. пук, 1. чета	Обреновац	20.2.1915.	АС, ВА. У ВА умро 21.4.1915, број гроба 177	232
Петровић	Стеван	1888.	7. пук, 4. чета	Умчари	5.3.1915.	ВА	/
Петровић	Милутин	1896.	11. пук, 4. чета	Опланица ?, Чачак	7.9.1917.	АС	580
Петровић	Милутин	1887.	цивил	Ниш	24.3.1918.	АС	1019
Поповић	Петар	/	/	Лозница	29.11.1914.	АС	81
Поповић	Стојан	1889.	/	Мачвански	23.12.1914.	АС	110
Поповић	Живорад	1885.	/	Крагујевац	7.1.1915.	АС	149
Поповић	Владимир	1880.	/	Јабланица	12.1.1915.	АС	162
Поповић	Владимир	1881.	4. пук, 3. чета	Јабловица ?, Ужице	13.1.1915.	ВА	/
Поповић	Живан	1893.	/	Посавина, Београд	24.1.1915.	АС, ВА. У ВА је 7. пук, 3. чета, умро 6.1.1915, из Врања, али ће пре бити Вранић	191
Правдић	Драгољуб	1890.	6. пук, 2. чета	Шабац	7.1.1915.	АС, ВА.	148
Пршић	Данило	1876.	3. пук, 3. чета	Крива Река, Крушевац	5.1.1915.	АС, ВА	/
Радевић	Владимир	/	18. пук, 3. чета	Младеновац	12.2.1915.	АС	215
Раденковић	Петар	1886.	10. пук, 1. чета	Пастина, Вучитрн	9.12.1915.	ВА	/
Радиновић	Радован	1890.	13. пук, 4. чета	Вачија? Крагујевац	30.1.1918.	АС	923
Радоев	Милевић ?	1882.	8. пук, 1. чета	Пожаревац	25.2.1915.	АС	240
Радосављевић	Илија	1892.	/	Миријево, Београд	12.2.1915.	АС	262
Радуловић	Богдан	1892.	8. пук, 4. чета	Лозовик	8.3.1915.	АС	/

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Рајић	Владимир	/	/	/	28.3.1915.	АС	/
Рајић	Коста	1898.	цивил	Гроцка	15.11.1917.	АС	703
Растић	Ранко	1885.	/	подриње	2.1.1915	АС	132
Рашић	Крста	1887.	/	Галачник?	11.1.1915.	АС	161
Ристић	Павле	1873.	6. пук, 2. чета	Мајине, Шабац	27.5.1915.	АС	320
Ристовић	Милан	1877.	/	Прилеп	2.1.1915.	АС	132
Ристовић	Славко	1891.	6. пук, 4. чета	Гручиш?	8.2.1915.	АС	217
Рудокић	Стеван	1886.	/	Кајача?	29.12.1914.	АС	122
Саватијевић	Мирко	1874.	7. пук	Вреоци	18.5.1915.	АС	311
Саватовић	Апостол	1891.	/	нечитко	31.12.1914.	АС	126
Савић	Стојадин	1887.	/	Манстирска ?, Пожаревац	22.2.1915.	АС	297
Савић	Стојадин	1884.	8. пук, 4. чета	Добрушево ?, Косово	6.3.1915.	ВА	/
Самлић	Осман	1863.	6. пук, 2. чета	Лозница	8.5.1917.	АС	371
Светковић	Миленко	1893.	/	Кужница ?	3.1.1915.	АС. Могуће Цветковић	138
Сзамовић	Спасоје	1880.	8. пук, 2 чета	Брзоход	18.2.1915.	АС	232/а
Сотиров	Миц.	1887.	/	Старибод	27.1.1915.	АС	198
Симић	Живко	1899.	/	/	21.12.1914.	АС	104
Симић	Цветко	1885.	6. пук, 1. чета	Подриње	10.1.1915.	ВА	/
Симић	Љубисав	1888.	4. пук, 2. чета	Вичево, Морава	13.1.1915.	ВА	/
Синђелић	Илија	1880.	/	Богатић	5.1.1915.	АС	142
Соколовић	Георги	1880.	/	Омаја?	31.12.1914.	АС	126
Спасић Т.	Стеван	1884.	10. пук, 2 . Чета	Бинско ?, Косово	1.3.1915.	АС, ВА. У ВА умро 6.5.1915	246
Сретковић (Живан)	Љубомир	1893.	/	/	17.10.1918.	ВА	/
Стаменковић	Илија	1893.	цивил	Крагујевац	23.5.1918.	АС	1280
Станиславовић	Слава	1863.	2. пук	Срна ?, Крушевачки	29.12.1914.	АС	120
Станко ?	Александар	/	/	/	3.10.1914.	АС, Вероватно Станковић или Станков	III
Станковић	Милија	1876.	/	/	18.12.1914.	АС	102
Станковић	Душан	1884.	3. пук, 2. чета	Босевач ?, Ѓњилански	4.1.1915.	АС, ВА.	113
Станковић	Илија	1889.	6. пук, 3. чета	Трстаница ?, Ваљево	12.3.1915.	АС, ВА. У ВА рођен у Равно, Подриње	265

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Станковић	Драгутин	1893.	2. пук, 2. чета	Манојлица, Ниш	19.3.1915.	АС, ВА. У ВА рођен 1892, 8. пук, 2. чета из Врања.	262
Станковић	Младен	/	6. пук	/	/	ВА	/
Станковић или Станојевић	Живан	1877.	9. пук, 2. чета	Коњева ?, Пожаревац	2.1.1915.	АС, ВА	133
Стевановић	Миленко	1894.	3. пук, 1. чета	Церово ?, Рудник	4.1.1915.	ВА. Уписан и као Стефановић	/
Стевановић	Милош	21	4. пук, 1. чета	/	29.7.1916.	ВА	/
Стекић или Стевић	Стефан	1880.	2. пук, 3. чета	Косово	12.2.1915.	АС, ВА. У ВА рођен 1892.	222
Степановић	Станмир	/	/	/	28.9.1914.	АС	Х
Степановић	Борислав	1884.	/	Посавина, Ваљево	24.12.1914.	АС	112
Степановић	Светомир	1888.	/	Марош ?, Крагујевачки	28.12.1914.	АС, ВА. У ВА Чедомир	119
Степановић	Љубомир	1890.	15. пук	/	15.1.1915.	АС	168
Степановић	Божидар	1893.	13. пук, 1. чета	Алексинач	6.2.1915.	АС. У ВА Стефановић.	213
Степановић	Живота или Живан	1893.	8. пук, 2. чета	Велика Плана	1.9.1915.	АС, ВА. Може бити и 3. чета.	12
Степановић	Милета	1881.	9. пук, 4. чета	Виковац ?, Пожаревац	26.4.1918.	АС	1229
Стефановић	Борисав	1893.	3. пук, 1. чета	Малајница ?, Ниш	7.2.1915.	АС, ВА	223
Стефановић	Живан	1893.	8. пук, 2. чета	Плана, Смедерево	7.2.1915.	АС	262
Стовић	Иван	1881.	/	/	15.12.1914.	АС	98
Стојановић	Кплесто ?	/	/	Ниш	21.12.1914.	АС	106
Стојановић	нечитко	/	/	Каменица	16.2.1915	ВА	222
Стојановић	Спасоје	1883.	7. пук, 2. чета	Престевско ?, Пожаревац	18.2.1915	ВА	/
Стошић	Стамен	/	/	Кривопаланка	11.1.1915.	АС	160
Телекодић	?	1888.	/	Лаковић ?	31.12.1914.	АС	126
Тензе ?	Серафим	1859.	17. пук, 1. чета	Иванча, Београд	10.4.1915.	АС	291
Тербковић ?	Веља	1891.	8. пук	Калигандо ?, Борски	20.1.1915.	АС	226
Терзић или Тешић	Станмир	1892.	14. пук, 3. чета	Цикоте, Подриње	16.4.1915.	АС, ВА. У ВА умро 9.1.1915	295
Тешић	Јован	1887.	/	Србија	17.12.1914.	АС	101
Тиковић	Стерија	1895.	8. пук, 1. батаљон 4. чета	Куманово	2.2.1915.	ВА	230

Презиме	Име	рођен/ број год.	статус/ јединица	место одакле је	датум смрти	Извор и примедбе	број гроба
Тирановић ?	Милан	/	/	/	/	ВА	/
Тодоровић	Вељко	/	8. пук	/	3.2.1916.	ВА	/
Томашевић	Михаило	1898.	цивил	Раиковић	18.1.1915.	АС, ВА. У АС умро 19.5.1915	175
Томић	Ж	1877.	/	Лукица ?	1.1.1915.	АС	130
Томић	Павле	1885.	5. пук, 1. чета	околина Ваљева	28.4.1915.	АС, ВА. У ВА рођен 1890.	301
Трајковић	Лазар	1893.	/	Сведа ?, нечитко	4.1.1915.	АС	140
Трифунковић	Димитрије	1883.	/	Србија	18.12.1914.	АС	102
Федоровић	Вулика	1891.	/	Чачак	7.1.1915.	АС	149
Филиповић	Радоје	1885.	17. пук, 1. чета	Јеловик ?, подрињски	19.5.1915.	АС, ВА. У ВА умро 5.1.1915	312
Химић	Љубисав	1889.	4. пук	Кисине ?, Моравски	12.1.1915.	АС	162
Хлати	Адолф	1892.	Србија	/	14.2.1915.	АС	227
Холм	Антони	1885.	7. пук, 1. чета	Београд	21.2.1915.	АС	237
Цветић	Миленко	1892.	11. пук, 1. чета	Крагујевац	10.2.1915.	ВА	/
Цеић?	Благоје	1862.	цивил	Митровица	24.5.1918.	АС	1282
Шемшевић	Стеван	1875.	6. пук, 4. чета	Чокешина	7.1.1915.	АС	148

Прилог 2 Естогом Табор списак

Презиме	Име	година рођења	статус	место одакле је	датум смрти	број гроба
Ивановић	Милош	1892.	6. пук, каплар	Рибаре	10.1.1917.	172
Милић	Владимир	1867.	13. пук	Неготин	2.8.1917.	228
Чандић	Тома	1870.	10. пук	Липница, Чачак	7.2.1918.	269
Николић	Драгомир	1896.	14. пук, 4. батаљон, 3. чета	Куманово, гордешки	6.12.1916.	168
Марковић	/	/	/	/	3.9.1914.	9
Милкић	Тома	1888.	3. пук	Стрпца, заглавачки	17.2.1918.	271
Стојковић	Милан	1894.	цивил	Београд	26.7.1916.	130
Пајкић	Милан	/	8. пук	Лозовик	17.5.1918.	289
Ацлић	Павловић	1898.	/	Жлања?	20.8.1917.	231
Јанковић	Јовица	1874.	8. пук	Велико Село, Пожаревац	7.11.1917.	7
Јанковић	Гаврић	1874.	8. пук	/	7.11.1917.	103
Панић	Коста	1898.	цивил	Гроцка	15.11.1918.	703
Пишовић	Крста	1889.	6. пук, 3. чета	Голичи ?, Петрово	7.1.1915.	/
Станисављевић	Сава	/	капетан	Књажевац	/	/

СПИСАК ИЗВОРА И ЛИТЕРАТУРЕ

1. „Додатак”, *Српске новине*, 28.11.1914.
2. „У Естергому”, *Полиџика*, 11.11.1914, 1.
3. „У Естергону”, *Полиџика*, 20.10.1914, 1-2.
4. „У Кењермезе”, *Полиџика*, 10.11.1914, 1.
5. Денда, Далибор. „Српски заробљеници Централних сила”. У: *Лексикон Првој свејској раша у Србији*. Уредници Станислав Сретеновић и Данило Шаренац, 345–347. Београд: Институт за савремену историју, 2015.
6. Денда, Далибор. „Српски ратни заробљеници у Првом светском рату”. У: *Први свејски раш, Србија, Балкан и велике силе*. Уредници Срђан Рудић и Миљан Милкић, 345–347. Београд: Историјски институт, Институт за стратегијска истраживања, 2015.
7. Димић Љубодраг и Мира Радојевић. *Србија у Великом рашу*. Београд: Српска књижевна задруга, Београдски форум за свет равноправних, 2014.
8. Државни архив Србије, Министарство иностраних дела, Ратничка гробља, (1914–1935), фасцикла 6, регистар1.
9. Лукић, Ненад и Милан Тлачинац. *Срби заробљеници у немачким логорима 1915–1919. године, њихови умрлих*. Београд: Музеј жртава геноцида, 2021.
10. Лукић, Ненад, Менцел, Валтер. „Попис умрлих Срба у логору Шопроњек/Некенмаркт 1915–1918. године”, *Годишњак за истраживање геноцида*, 8, (2016), 15–69.
11. Лукић, Ненад. „Аустроугарски логор Цеглед, попис умрлих интернираца 1914–1918. године”, *Годишњак за истраживање геноцида*, 10, (2018), 9–34
12. Лукић, Ненад. „Београђани у аустроугарским логорима 1914. године”, *Годишњак трага Београда*, LX, (2013), 109–174 (Штампано издање, 2015).
13. Недок, Александар и Милисав Секулић. „Епилог Првог светског рата у бројкама”, *Војносаниџејски преглед*, 65, (2008), 98–100.
14. *Попис војних и цивилних жртава Краљевине Србије у њихову у Првом свејском рашу, Архивска трага Војној архива*. Београд: Медија центар одбрана, 2019.
15. Рода Рода, <https://www.deutsche-biographie.de/sfz106151.html>. Датум приступа 12.04.2023.
16. Стојанчевић, Владимир. „Губици у становништву Србије и Београда под аустроугарском окупацијом за време светског рата 1914–1918”, *Годишњак трага Београда*, XXI, (1974), 61–73.
17. Стојанчевић, Владимир. „Наративни извори о губицима становништва Србије за време Првог светског рата”, *Историјски часопис*, XXXV, (1988), 159–174.
18. *Az esztergomi első világháborús hadifogolytábor temetői*, https://nagyhaboru.blog.hu/2012/08/23/az_esztergomi_elso_vilaghaborus_hadifogolytabor_temetoi. Датум приступа 10.4.2023.
19. *Délégation du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes `a la Conférence de la Paix, Rapport sur les damages cause' a la Serbie et au Montenegro présenté `a la Commission des Réparations des Dammages*. Paris: 1919.

20. <http://archiv.esztergom.hu/index.php/main/page/cikk/a-kenyermezoi-hadifogolytabor-vii-szamu-temetoje-1735>. Датум приступа 10.4.2023.
21. Lukić, Nenad. *Interniranje stanovništva i vojnika Kraljevine Srbije u austrougarske logore tokom Prvog svetskog rata & Popisi umrlih u logoru Boldogasonj/Frauenkirhen 1914–1918*. Beograd: UG Zeleni Železnik, 2017.
22. Rayman, János. „Az esztergomi hadifogolytábor története és pénzei, Die Geschichte und Gelder des Kriegsgefangenenlagers in Esztergom”. *Numizmatikai Közlöny*, 18–19, (2010), 133–146.
23. Somogyi, László. „Internálás és internálótáborok Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegyében az első világháború latt”. Doktori Disszertáció, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2021.
24. Tamás, Miklós. „Első világháborús hadifogolytábor Esztergom-Kenyérmezőn”, *Folia Historica*, XXXIV, (2019), 33–55.

ma Nenad LUKIĆ, master historian-curator
Museum of Science and Technology, Belgrade
nenad.lukic@muzejnt.rs

LIST OF DECEASED SOLDIERS AND CIVILIANS FROM THE KINGDOM OF SERBIA IN THE KENJERMEZO CAMP IN HUNGARY IN 1914-1919

Summary

On the territory of the Austro-Hungarian Monarchy, there were many large POW camps such as Nezider, Nađmeđer, Aschach, Braunau in Bemen, Jindrihovice, Kenjermezo, Boldogasony and many others. The Kenjermezo camp was one of the largest located on the territory of today's Hungary and, according to available data, more than 110,000 prisoners of war and internees civilians passed through it during the war. Most of them were Russians, also many Italians and significantly fewer Serbs and Romanians. Also, according to available data from Hungarian sources, 4.378 prisoners of war died in it during the war. Serbian prisoners started arriving in the camp in September 1914, and their exact or approximate number could not be determined by looking at any of the historical materials of Hungarian provenance, which is also the case with the number of deaths. In this research, we are specifically interested in the number of deaths, and in this work, it stood at number 307. Still, it is almost certain that it was higher because, due to cholera epidemics in 1914 and typhus at the beginning of 1915, death lists were not recorded properly. Since we do not have so reliable data, neither Hungarian sources, we cannot even guess what the exact number would be, and that remains for some subsequent research, if there would be additional sources and if they would be available to researchers.

Keywords: Kenjermezo POW camp, World War I, POW camps, prisoners of war, victims of war.